

MIQUEL BATLLORI, HISTORIADOR

Text: MONTSERRAT SINTAS / Fotos: GLÒRIA MATAMALA

"L'Església mira més enrere que endavant"

Miquel Batllori, el pare Batllori, és un dels grans historiadors que han donat els Països Catalans. Als 89 anys, afirma que Déu ha estat el centre de la seva vida i Roma la seva ciutat; i parla obertament de l'Església, del papa, del nunci i dels jesuïtes.

A primer cop d'ull, sorprèn l'extrema amabilitat del pare Miquel Batllori, historiador, erudit, jesuïta... Als seus 89 anys, conserva una ment àgil i desperta i una memòria que impressiona. "No cregui, tinc moltes llacunes de coses recents", diu. Té el seu despatx al quart pis d'una residència dels jesuïtes, al carrer de Casp de Barcelona. És un espai petit, auster i silenciós, amb una taula plena de llibres, tres modestes prestatgeries, de les quals hom no s'imagina que hagi pogut sortir tot el que sap, i quatre bastons darrere la porta. "Passo molt de temps a la biblioteca", explica. És més fàcil imaginar-lo recorrent, a ulls clucs, les sales i passadissos de la biblioteca vaticana o a l'arxiu secret. "Va deixar de ser secret fins als documents corresponents a l'any 1903", puntualitza.

El pare Miquel Batllori va néixer a Barcelona, i va viure a la plaça de Catalunya. "Just allà on han construït El Triangle", recorda. "No hi he anat, és un edifici lleig que no m'agrada". Era d'una família de la burgesia catalana. La seva mare era cubana. Per això la seva llengua materna és el castellà. "El català el vaig aprendre al pati de l'escola, els estius quan anàvem fora de Barcelona i, és clar, llegint *El Patufet*".

Corria l'any 1918, i tal vegada per superar la moda francòfona de la societat catalana de l'època, la seva mare va decidir que la seves germanes més grans i ell tinguessin una institutriu irlandesa. D'aquí li vénen, en part, els primers coneixements de l'anglès, llengua que parla, junt amb les pròpies, català i castellà, i l'italià i el francès.

Considerat un dels grans historiadors catalans i espanyols, la seva obra completa ocuparà dinou volums, fonamentalment dedicats a la investigació. Malgrat que és un home apassionat pel passat, no defuig analitzar el present sense por i mirar el futur amb esperança.

"És cert que una part de l'Església mira més enrere que endavant. Jo penso que l'església ha d'estar fonamentada en el present. De tota manera, una cosa és l'Església jeràrquica i una altra els cristians."

—*L'Església d'avui mira endarrere per comptes de mirar endavant?*

—És cert que una part de l'Església mira més enrere que endavant. Jo penso que l'Església ha d'estar fonamentalment en el present. De totes maneres, una cosa és l'Església jeràrquica i una altra els cristians, que naturalment també formen part de l'Església. Crec que l'Església ha de mirar el present sense deixar d'observar el passat per tal de comprendre aquest present. I la visió del passat i del present li permetrà albirar el futur.

—*En aquest sentit, observeu una certa regressió en el papat actual?*

—Sí. Però aquest papa és molt contradictori, com a bon esclau. Nosaltres vàrem tenir, durant 28 anys, un general dels jesuïtes polonès. Era molt intel·ligent i molt conservador. Van ser 28 anys plens de contradiccions, 28 anys que expliquen perfectament l'actitud d'aquest papa.

—*Vós heu dedicat la vostra vida a interpretar el passat...*

—No, exactament. Jo, essencialment, investigo el passat. El filòsof de la història sí que interpreta el passat. Jo no sóc filòsof de la història. Jo sóc un investigador. La meua obra completa estarà formada per dinou volums, dels quals n'han aparegut onze, i està a punt

d'aparèixer el dotzè. La major part de les pàgines contenen textos que provenen de la investigació. De tots aquest volums, però, m'estimo especialment dos: el cinquè, sobre l'humanisme i el Renaixement; i el novè, sobre la il·lustració del segle XVIII. I me'ls estimo perquè, partint de les pròpies investigacions, m'estenc més que en els altres en un intent d'interpretació global. Però jo desconfio molt de les grans interpretacions d'aquells historiadors que no han fet investigació durant la seva vida. La investigació controla la imaginació i frena les idees preconcebudes i els prejudicis.

—...Doncs bé, des de la investigació històrica, es pot parlar d'una Església dels Països Catalans?

—Des del punt de vista històric, només es pot parlar de Països Catalans des de la segona meitat del segle XIX. Abans existia la Corona d'Aragó. I dins de la Corona d'Aragó, hi havia essencialment els quatre regnes hispànics: Aragó, Catalunya, Mallorca i València. Amb uns lligams molt especials amb el regne de Sardenya, que va formar part de la Corona d'Aragó fins a la pau d'Utrecht del 1713. Sicília, en canvi, que havia estat incorporada a la nostra corona a finals del segle XIII (i reincorporada al final del XIV), i Nàpols des de la primera meitat del segle XV, varen ser separats del Consell d'Aragó i encabits, per l'emperador Carles, al nou Consell d'Itàlia, el 1555. En conjunt, la política dels nostres monarques, almenys fins a la mort de Felip II, el 1598 (per l'època següent no tinc dades controlades), va ser de donar a les diòcesis de la Corona d'Aragó bisbes provinents dels estats d'aquesta corona. I això tothom ho acceptava planerament. En conseqüència, fer només l'estudi estrictament de les diòcesis de Catalunya, des del punt de vista de si els seus bisbes provenien o no del Principat, suposa una visió, no m'atreuria dir antihistòrica, però sí ahistòrica, és a dir, que no té bases històriques.

—Des d'aquesta perspectiva, com interpreteu els conflictes recents de competències entre les diòcesis de Lleida i Barbastro?

—La rel de les dificultats actuals prové en gran part de la diferència entre la geografia física i la geografia humana. Des del punt de vista de la geografia física, es podria discutir si les comarques de Lleida estan més vinculades a Aragó que a Catalunya. Però des del punt de vista de la geografia humana, quasi la totalitat dels pobles de la diòcesi de Lleida, tant els del Principat com els d'Aragó, varen ser reconquerits i repoblats per gent de llengua catalana. Hem de tenir també present que ja el primer concordat de l'època diguem-ne contemporània (el de 1802), entre Pius VII i Napoleó, proposava una quasi identitat entre els límits de les diòcesis i els dels nous departaments francesos. Aquesta

idea es va repropolar en el concordat darrer entre Pius XII i Franco, el 1953. D'aquest text legal i jurídic, provenen les recents dificultats eclesiàstiques i, encara més, pastorals de la Franja de Ponent.

—Què opineu de la intervenció del nunci Lajos Kada en aquest problema?

—Ja he dit altres vegades que el codi genètic que conté els gens diplomàtics es troba principalment en els pobles italià i anglès. Els altres pobles només poden acostar-se a aquesta habilitat diplomàtica per la via de l'estudi i de la pràctica. No pels gens.

—Veig que no li teniu gaire simpatia a Lajos Kada.

—La simpatia s'ha de guanyar.

—Es cert que la Conferència Episcopal Espanyola també posa pals a les rodes en el procés de reconeixement de les esglésies nacionals de l'estat?

—Es molt natural que sigui així. Les actituds de la Conferència Episcopal Espanyola no són gaire diver-

gents de les actituds de l'Espanya central en general. Però també podem trobar en el món eclesiàstic espanyol algunes persones amb posicions més obertes, semblants a les que manté aqueix il·lustre polític que és el senyor Miguel Herrero de Minón.

—Es que a Roma fan por les identitats culturals que s'escapen de les fronteres oficialment delimitades?

—Evidentment, sí. Però és més comprensible aquesta actitud en els alts eclesiàstics nascuts a Itàlia, amb una unitat molt recent, de poc més d'un segle, que no pas en els eclesiàstics d'altres nacionalitats europees, des de sempre dividides i esmicolades en múltiples estructures polítiques estatals. Cal no oblidar, per exemple, que el regne d'Hongria, des d'abans de la seva incorporació a l'imperi, al segle XVI, s'estenia més enllà dels límits estrictes del poble i de la llengua hon-

garesos. Era el cas, sobretot, de les grans minories magiars de la Transilvània, on conviuen i conviuen amb romanesos i alemanys, i de Croàcia, on conviuen amb diferents pobles croats.

—Així que ara convindria un papa italià.

—Això no pertany a la història. Un historiador ha d'investigar el present i el passat, i no ha de fer previsions de futur. Una altra cosa són les preferències. Jo personalment preferiria un nou papa italià. Ho dic com a desig personal.

—El bisbe de Milà potser?

—Fa mes d'un any que estic fora de Roma. I en un any i mig, les coses canvien molt.

—Hi ha qui diu que aquest papa està deixant el futur molt ben lligat, amb nomenaments de bisbes i cardenals molt pròxims als sectors més conservadors. Es corre el perill d'una Església endogàmica?

—Actualment, penso que no. Almenys, no del tot. És

"Les actituds de la Conferència Episcopal Espanyola no són gaire divergents de les de l'Espanya central en general. Però també hi podem trobar persones amb posicions més obertes."

cert que, a partir de la intervenció directa de l'Església de Roma en la determinació dels bisbes, aquells prelats que provenen d'un pontificat, i més encara els cardenals, formen una certa endogàmia. Però, no ens deixem enganyar per les aparences. Si observem els fets i analitzem la diversitat d'opinions que es produeixen dins de cada episcopat nacional, i això en un pontificat que dura ja vint anys, veurem que l'endogàmia no és, ni de bon tros, total.

—Però el papa té molt poder.

—Efectivament, té molt poder. I cada pontificat l'ha exercit d'una manera més o menys total. La facilitat de comunicacions del món actual afavoreix molt una major intervenció directa de Roma en els afers de l'Església universal.

—Algú us ha definit com a l'últim humanista...

—Això és una rucada...

—... Doncs bé, vós sou un estudiós i un humanista, diuen, que mai no ha perdut el sentit de l'humor. Sovint us declareu admirador de Chesterton i de Bernard Shaw. Els manca sentit de l'humor als dirigents de l'Església?

—En general, sí. Recordo que un gran historiador de l'Església Llatinoamericana i de Sant Ignasi, el jesuïta basc pare Leturia, em va dir: "Usted, pensando de esta manera y hablando con tanta franqueza, ¿cómo ha podido perseverar dentro de la Compañía en tiempos en que las cosas estaban muy controladas?" Jo li vaig contestar que "tenint un gran sentit de l'humor". El pare Leturia, molt seriós, em va dir: "El humorismo no entraba en los planes de San Ignacio". I li vaig respondre: "Es la frase más humorística que he oído en mi vida, no la olvidaré nunca". I així ha estat fins avui que encara li cito aquesta anècdota. Però hi ha excepcions. Un humorisme molt popular era el del bisbe Belloch, valencià, bisbe d'Urgell i arquebisbe de Burgos. Que va caure molt bé a Catalunya, fins al punt de ser candidat d'alguns sectors de la Lliga per a l'arquebisbat de Tarragona.

—I li sobra dogmatisme a l'Església?

—Sempre li n'ha sobrat. No és cosa d'ara.

—En el sentit de no considerar aliè tot allò que és humà, s'haurien de poder casar els capellans?

—Miri és una cosa de caràcter purament disciplinari. El que no voldria és que es prenguéssim com a model l'Església oriental. Perquè allà hi posen tantes dificultats que en el fons es tradueix en un menysteniment del matrimoni. I pràcticament és obligatori que els bisbes ortodoxos surtin no de les acadèmies o facultats de teologia, sinó dels monestirs. Són persones que provenen d'un món molt tancat.

—Les dones han de mantenir-se relegades a un paper secundari, lluny de l'ordenació sacerdotal?

—Aquí hi ha un problema teològic molt complicat. La Santa Seu diu que és una determinació incanviable i irreformable, però no diu dogmàtica. Segueixo molt de prop revistes d'informació cultural-religiosa, tant espanyoles com franceses, italianes, belgues o alemanyes, i m'ha interessat molt veure que aquest problema ha estat tractat amb una gran serenitat i perspectiva històrica per la majoria d'aquestes revistes.

—Vau fer 89 anys a l'octubre...

—Sí. De fet, estic en els meus 90 anys, segons els italians.

—...Ara digueu que només us resta morir.

—Sí, pràcticament.

—Fem un repàs breu d'alguns punts importants? Per exemple, la vida...

—La vida és el gran do de Déu que tenim, del qual deriva tot, tant en l'aspecte natural com en el sobrenatural.

—Déu...

—Ha estat el centre de la meua vida.

—Jesús...

—Una participació de Déu en nosaltres, i un problema teològic-històric.

—L'Església...

—Té un aspecte positiu: és una comunitat de creients. I un de negatiu: la reclusió en ella mateixa.

—La Companyia de Jesús...

—Ha estat un element important en l'època moderna, a partir del segle XVI, que actualment ja no té la transcendència que va mantenir fins a l'última postguerra. Crec que el Concili Vaticà II va ser l'últim moment en què la teologia dels jesuïtes, sobretot francesos i alemanys, va tenir un pes decisiu en la història de l'Església.

—Roma...

—Personalment, la ciutat de la meua vida. Històricament, el centre de l'Església catòlica. Ara, jo he aguantat tants anys a Roma sortint-ne molt sovint a escampar la boira.

—La història...

—Un món dintre del qual col·loco els problemes actuals, i que, al mateix temps, condiciona la solució d'aquests problemes.

—Un segle per viure...

—L'actual. Perquè, per molts defectes que mostri, té unes condicions per a la vida intel·lectual més favorables que els segles anteriors.

—El futur...

—Potser el futur serà millor. Però jo sóc historiador, no futuròleg.

Tensió al PP català pel retorn de Vidal-Quadras

La decisió presa per José M. Aznar, en el tretzè congrés del PP, de mantenir en l'executiva del partit el polèmic dirigent Aleix Vidal-Quadras ha desconcertat la direcció del PP de Catalunya i amenaça de reobrir els enfrontaments entre els populars catalans.

L'escenificació de l'èxit feta en el dotzè congrés nacional del Partit Popular podria acabar en una indigestió del PP de Catalunya. El reforç que havia de suposar per a la imatge de l'actual líder del PP a Catalunya, Alberto Fernández Díaz, presidir el congrés dels populars va servir de ben poca cosa. La voluntat expressa de José M. Aznar de mantenir en l'executiva del PP Aleix Vidal-Quadras va caure com una galleda d'aigua freda sobre l'actual direcció del partit a Catalunya. De poc va servir l'anunci triomfal de l'ingrés al PP del ministre i portaveu del govern espanyol, Josep

Piqué, ni la seva inclusió en l'executiva popular. Els dirigents del PP català veuen amb preocupació com compaginar el discurs vidalquadrista amb les línies marcades per la direcció d'Alberto Fernández Díaz, des del passat congrés del PP català, o amb la imatge de moderació que té Josep Piqué i els nous aires de centrisme que vol imprimir en l'opinió pública la formació conservadora.

Des que Aleix Vidal-Quadras va ser desplaçat de la cúpula del PP de Catalunya, l'estratègia de moderació del seu discurs que han seguit els populars els ha permès una certa aproximació a

Convergència i Unió. De fet, per primer cop, el PP català es planteja com a objectiu polític arribar a intervenir en el proper govern de la Generalitat de Catalunya. Segons els càlculs dels estratèges del PP, si la coalició que lidera Jordi Pujol no obté majoria suficient en les properes eleccions a la Generalitat, els populars podrien tenir la força necessària per poder negociar una hipotètica majoria amb CiU en el Parlament de Catalunya.

La disputa pel vot moderat.

Però el gest de José M. Aznar d'incloure en l'executiva del PP Vidal-Quadras ha estat interpretat en les files de CiU com un acte que dificulta les relacions entre les dues formacions, que dificulta els futurs pactes i que posa en qüestió la veracitat del gir ideològic del PP cap al centre. Malgrat tot, però, alguns sectors de la coalició coincidiren a dir que la presència de Vidal-Quadras evitarà que el PP pugui jugar la carta de la moderació, amb la qual podria competir per guanyar una de les franges electorals de CiU.

Aquesta interpretació d'alguns sectors de la coalició nacionalista, la comparteix l'actual direcció dels populars de Catalunya, però convertida en reticències. Els més crítics amb la decisió d'Aznar consideren que la radicalitat del discurs vidalquadrista pot provocar l'allunyament d'una part important del vot moderat al qual es dirigeix amb especial

José Maria Aznar saluda els compromissaris assistents a la sessió de clausura del congrés del Partit Popular. Els dirigents del PP català veuen difícil compaginar els nous aires de centrisme personificats en el nou secretari general, Javier Arenas (esquerra), i el discurs vidalquadrista.